08/03/2023

Φώτης Κόντογλου: Χαρμολύπη, ή το Χαροποιόν Πένθος

/ Πνευματικά Αποσπάσματα

> ***«Ταύτα λελάληκα υμίν ίνα η χαρά η εμή εν υμίν μείνη και η χαρά υμών πληρωθή» (Ιω. ΙΕ’.11).***

«Η γυνή όταν τίκτη, λύπην έχει, ότι ήλθεν η ώρα αυτής• όταν θα γεννήση το παιδίον, ουκέτι μνημονεύει της θλίψεως, διά την χαράν ότι εγεννήθη άνθρωπος εις τον κόσμον. Και υμείς ουν λύπην μεν νυν έχετε• πάλιν δε όψομαι υμάς και χαρήσεται υμών η καρδία, και την χαράν υμών ουδείς αίρει αφ’ υμών.» (Ιω. ΙΣΤ’. 20).

Αληθινή κι’ όχι ψεύτικη χαρά νοιώθει μονάχα όποιος έχει τον Χριστό μέσα του, κ’ είναι ταπεινός, πράος, γεμάτος αγάπη. Αληθινή χαρά έχει μονάχα εκείνος που ξαναγεννήθηκε στην αληθινή ζωή του Χριστού. Κι’αυτή η αληθινή χαρά βγαίνει από καρδιά που πονά και θλίβεται για τον **Χριστό,** και βρέχεται από το παρηγορητικό δάκρυο το οποίο δεν το γνωρίζουνε οι άλλοι άνθρωποι, κατά τον άγιο λόγο που είπε το στόμα του Κυρίου : «Μακάριοι οι πενθούντες, ότι αυτοί παρακληθήσονται» (Ματθ. Ε’. 4), «Καλότυχοι όσοι είναι λυπημένοι, γιατί αυτοί θα

παρηγορηθούνε.»
Κι’ αλλού λέγει : *«Καλότυχοι όσοι κλαίτε τώρα, γιατί θα γελάσετε.»* (Λουκ. ΣΤ’. 21). Όποιος λυπάται και υποφέρνει για τον Χριστό, παίρνει παρηγοριά ουράνια και ειρήνη αθόλωτη. Παράκληση δεν θα πει παρακάλεσμα, αλλά παρηγοριά. Γι’ αυτό και το **Άγιον Πνεύμα** λέγεται Παράκλητος, δηλαδή Παρηγορητής, επειδή όποιος το πάρει, παρηγοριέται σε κάθε θλίψη του και βεβαιώνεται και δεν φοβάται τίποτα.

Κι’ αυτή η βεβαιότητα που δέχεται μυστικά, τον κάνει να χαίρεται πνευματικά. Και πάλι λέγει ο **Κύριος** παρακάτω στην επί του Όρους ομιλία : *«Μακάριοι εστέ όταν ονειδίσωσιν υμάς και διώξωσι και είπωσι παν πονηρόν ρήμα ψευδόμενοι ένεκεν εμού,» (Ματθ. Ε’, 11). Και κατά τον μυστικό Δείπνο είπε στους **Αγίους Αποστόλους**: «Αμήν αμήν λέγω υμίν ότι κλαύσετε και θρηνήσετε υμείς, ο δε κόσμος χαρήσεται• υμείς δε λυπηθήσεσθε, αλλ’ η λύπη υμών εις χαράν γενήσεται.»* (Ιω.ιστ’ 20).

Όλα τα άλλα που τα λένε χαρές οι άνθρωποι, δεν είναι αληθινές χαρές• μια είναι η αληθινή χαρά, τούτη η η πονεμένη χαρά του Χριστού, που ξαγοράζεται με τη θλίψη, για τούτο κι’ ο Κύριος τη λέγει «πεπληρωμένη», δηλ. τέλεια, αληθινή, σίγουρη. (Ιω. ιστ’ 25). Κι’ ο άγιος Παύλος στις Επιστολές του λέγει πολλά γι’αυτή τη βλογημένη θλίψη που είναι συμπλεγμένη με τη χαρά: *«Η λύπη για τον Θεό, λέγει, φέρνει αμετάνοιωτη μετάνοια για τη σωτηρία (δηλ. η λύπη που νοιώθει όποιος πιστεύει στον Θεό, κάνει ώστε εκείνος ο άνθρωπος να μετανοιώσει και να σωθεί, χωρίς να αλλάξει γνώμη και να γυρίσει πίσω στην αμαρτία), ενώ η λύπη του κόσμου φέρνει τον θάνατο.»* (Κορινθ. Β’ ζ’10).

Κι’ αλλού λέγει πως οι χριστιανοί φαίνουνται στους ασεβείς πως είναι λυπημένοι, μα στ’ αληθινά χαίρουνται :*»ως λυπούμενοι αεί δε χαίροντες, ως πτωχοί πολλούς δε πλουτίζοντες, ως μηδέν έχοντες και πάντα κατέχοντες,» (Κορινθ. Β’ στ’ 10). Απ’ αυτή την παντοτινή χαρά φτερωμένος ο άγιος Παύλος, γράφει ολοένα στους μαθητάδες του : «Χαίρετε εν Κυρίω πάντοτε!» (Φιλιπ. δ’ 4). «Πάλιν χαρήτε.» (Φιλιπ. β’28). «Παντοτε χαίρετε.» (Θεσσαλ. ε. 16). «Λοιπόν, αδελφοί, χαίρετε.»* (Κορινθ. Β’. ζ 16).

Μέσα στην **Παλαιά Διαθήκη,** που είναι ο ίσκιος της **Καινής Διαθήκης,** είναι παραστημένα όλα σαν σκεπασμένα, συμβολικά, όπως είναι η θυσία του Αβραάμ, τύπος της θυσίας του Χριστού, οι δώδεκα γυιοί του Ιακώβ τύπος των δώδεκα αποστόλων, κ.λ.π. Έτσι και το πικρό νερό της Μερράς που το έκανε γλυκό ο Μωυσής με το σημείο του σταυρού, παριστάνει τη λύπη της αμαρτίας που την άλλαξε ο Χριστός σε χαρά, «εις ύδωρ αλλόμενον εις ζωήν αιώνιον.»

Τούτη την **πνευματική Χαρά** που γεννιέται από τα δάκρυα, ένοιωσε μέσα του κι’

ο Δαυΐδ κ’ έλεγε: «Κύριε, εν θλίψει επλάτυνάς με», «Κύριε, με τη λύπη άνοιξες την καρδιά μου.» Κι’ αλλού λέγει: «Το εσπέρας αυλισθήσεται κλαυθμός και εις το πρωΐ αγαλλίασις.» (Ψαλμ. κθ’.) και πάλι λέγει : «Κύριος εγεννήθη βοηθός μου. Έτρεψας τον κοπετόν μου εις χαράν εμοί.» (Ψαλμ. κθ’.) Κι’ αλλού λέγει : *«Γεύσασθε και ίδατε ότι χρηστός ο Κύριος. Μακάριος ανήρ ο ελπίζων επ’ αυτόν.» (Ψαλμ. λγ’.). Κι’ αλλού λέγει : «Πολλαί αι θλίψεις των δικαίων, και εκ πασών αυτών ρύσεται αυτούς ο Κύριος.» (Ψαλμ. λγ’).*

Γι’ αυτή την πνευματική χαρά που δίνει ο Χριστός σε όσους τον αγαπούνε και που βγαίνει από τη θλίψη, γράψανε πολλά και θαυμαστά οι άγιοι Πατέρες. Ο **άγιος Ιωάννης της Κλίμακος** τη λέγει Χαροποιόν πένθος και **Χαρμολύπη. «Πένθος για τον Θεό, λέγει, είναι το νάναι σκυθρωπή η ψυχή σου, κ’ η καρδιά σου να ποθεί να πικραίνεται, και ν’ αποζητά ολοένα αυτό που διψά, κ’ επειδή δεν το βρίσκει, να το κυνηγά μέ πόνο και να τρέχει ξοπίσω του κλαίγοντας απαρηγόρετα».**

«Βάστα γερά τη μακάρια τούτη χαρμολύπη και την αγιασμένη κατάνυξη, και μην πάψεις να την εργάζεσαι μέσα σου, ως που να σε κάνει να υψωθείς από τούτον τον κόσμο, και να σε παραστήσει καθαρόν στον Χριστό».»Όποιος πορεύεται αδιάκοπα με θλίψη, αυτός γιορτάζει ακατάπαυστα• κι’ όποιος ολοένα διασκεδάζει, αυτός μέλλεται να απολάψει θλίψη αιώνια». «Εγώ λογιάζοντας το λογής είναι τούτη η θλιμένη κατάνυξη, απορώ• πώς γίνεται, κάποιο πράγμα που λέγεται κλάψιμο και λύπη, να έχει μέσα του τη χαρά και την ευφροσύνη περιμπλεγμένα συναμεταξύ τους σαν το μέλι με το κερί .»

Αυτή η ουράνια παρηγοριά είναι κάποια ανακούφιση και θεϊκή ξαλάφρωση που παρηγορά την πονεμένη και λυπημένη ψυχή, οπού θλίβεται γιατί χωρίσθηκε από τον Θεό για τις αμαρτίες της. Αυτή η βοήθεια είναι μια θεϊκή ενέργεια που ξανανηώνει και καινουργιεύει τις δυνάμεις της ψυχής οπού κατάπεσε στην πίκρα και στη σκληρή λύπη, και στέκεται καταφαρμακωμένη από την αμέτρητη πίκρα της, απελπισμένη από τις αμαρτίες της.

Και τούτη η χαριτωμένη βοήθεια αλλάζει τα πονεμένα δάκρυά της σε κάποια παρηγοριά θαυμαστή κι’ ανακουφιστική». «Κανένα πράγμα δεν ταιριάζει με την ταπεινοφροσύνη, όσο αυτό το χριστιανικό πένθος». « Όποια ενάρετη ζωή κι αν κάνουμε, αν δεν έχουμε καρδιά θλιμένη και πονεμένη, για μάταιη κι’ αδιαφόρετη λογαριάζεται}. Τούτο το βλογημένο και θεάρεστο κλάψιμο είναι μια λύπη αλησμόνητη της ψυχής, μια όρεξη πονεμένη της καρδιάς, που ζητά με δάκρυα και με μεγάλον πόθο τον Θεό».

Κι’ ο άγιος **Μακάριος ο Αιγύπτιος** λέγει : *«Σαν λυτρωθεί η ψυχή από τους εχθρούς της, και σαν περάσει με τη δύναμη του Θεού την πονηρή θάλασσα, και βλέπει μπροστά της τους εχθρούς της να χάνουνται, στους οποίους ήτανε*

πρωτήτερα δούλα, αναγαλλιάζει με μια χαρά ανεκλάλητη και δοξασμένη, γιατί παρηγοριέται από τον Θεό και ξεκουράζεται στον Κύριο. Τότε το πνεύμα που έλαβε, τραγουδά κάποιο καινούριο τραγούδι με το τύμπανο, ήγουν με το σώμα, και με της κιθάρας, ήγουν της ψυχής, τις λογικές κόρδες και τους λεπτότατους λογισμούς, και με το δοξάρι της θείας χάρης, και ψέλνει ύμνους στον ζωοδότη Χριστό.»

«Σε τούτο οι χριστιανοί είναι διαφορετικοί από όλο το γένος των ανθρώπων, και μεγάλη απόσταση υπάρχει ανάμεσά τους, γιατί έχουνε τον νου τους και τη διάνοιά τους στο ουράνιο φρόνημα, και καθρεφτίζουνε μέσα τους τα αιώνια αγαθά, επειδής έχουνε το άγιον Πνεύμα• γιατί γεννηθήκανε άνωθεν κι' αξιωθήκανε να γίνουνε τέκνα του Θεού με αλήθεια και με δύναμη, και κατασταθήκανε σταθεροί και στέρεοι κι' ασάλευτοι κι' αναπαυμένοι ύστερα από πολλούς αγώνες και κόπους, χωρίς να ταράζονται πια από άστατους και μάταιους λογισμούς. Σ' αυτό είναι πιο μεγάλοι και πιο καλοί από τον κόσμο, επειδής έχουνε το νου τους και το φρόνημα της ψυχής τους στην ειρήνη του Χριστού και στην αγάπη του αγίου Πνεύματος».

Ο άγιος Ισαάκ ο **Σύρος** γράφει γιαυτά τα βλογημένα δάκρυα : *«Αν δεν φτάξεις στα δάκρυα, μην νομίσεις πως έφταξες κάπου στη διαγωγή σου και στην πολιτεία σου, γιατί ως τα τότε, τον κόσμο υπηρετούνε οι κρυφοί διαλογισμοί σου, δηλαδή με τον έξω άνθρωπο κάνεις το έργο του Θεού, ενώ ο μέσα άνθρωπος είναι ακόμα άκαρπος• επειδή ο καρπός του έρχεται από τα δάκρυα.*
Γιατί σαν φτάξεις στη χώρα τους, τότε να ξέρεις πως βγήκε η διάνοιά σου από τη φυλακή τούτου του κόσμου κι' έβαλε το πόδι της στη στράτα του καινούριου κόσμου,, κι' άρχισε να μυρίζει εκείνον τον καινούριον αέρα τον θαυμαστόν. Και τότε αρχίζουνε να τρέχουνε τα δάκρυα, επειδή κοντεύει να γεννηθεί το πνευματικό νήπιο. Γιατί η χάρη, που είναι η μητέρα όλων, βιάζεται να γεννήσει στην ψυχή κάποιον θεϊκό τύπο μυστικά στο φως της μέλλουσας ζωής.

Και σαν φτάξει η ώρα να γεννηθεί, τότες ο νους αρχίζει να κινιέται σε κάποια πράγματα του κόσμου, όπως η αναπνοή που παίρνει το αγέννητο μωρό μέσα στην κοιλιά και θρέφεται• κ' επειδή δε μπορεί να βαστάξει σε κάποιο πράγμα που δεν είναι συνηθισμένο, συνειθισμένο, άξαφνα αρχίζει να σαλεύει το κορμί του σαν να θέλει να κλάψει μ' ένα κλάψιμο ανακατεμένο με τη γλυκύτητα του μελιού. Κι' όσο θρέφεται το μέσα βρέφος, τόσο περισσότερα δάκρυα έρχουνται.»
Κι' αλλού γράφει ο ίδιος ο άγιος: «Πρώτα δοκιμάζει με πειρασμούς ο Θεός, ύστερα δείχνει το χάρισμα. Δόξα στον δεσπότη που μας δίνει την υγεία μας με γιατρικά στυφά.» Κι' αλλού λέγει: «Όλοι οι άγιοι θλιμένοι μισέψανε από τούτη τη ζωή• κι' αν οι άγιοι πενθούσανε και τα μάτια τους γεμίζανε πάντα δάκρυα, ώσπου φύγανε από τούτη τη ζωή, ποιος δεν θα κλάψει;

Η παρηγοριά του χριστιανού γεννιέται από το κλάψιμο• κι’ αν οι τέλειοι κ’ οι νικηφόροι κλάψανε εδώ κάτω, πώς θα παραδεχτεί να ησυχάσει από το κλάψιμο αυτός που είναι γεμάτος πληγές; αυτός που έχει μπροστά του κειτάμενο το κουφάρι του, και που βλέπει ο ίδιος τον εαυτό του νεκρωμένον από τις αμαρτίες, χρειάζεται και διδασκαλία με ποιον λογισμό θα μεταχειρισθεί τα δάκρυα;»

Κι’ αλλού γράφει: «Καλότυχοι όσοι είναι καθαροί στην καρδιά, γιατί δεν περνά ώρα που δεν νοιώθουνε τούτη τη χαρά των δακρύων, και μέσα σ’ αυτή βλέπουνε τον **Κύριο**. Κ’ ενώ ακόμα τα δάκρυα είναι στα μάτια τους, αξιώνουνται να θωρούνε τα μυστήριά του με το ύψος της προσευχής τους, και δεν κάνουνε ποτέ προσευχή που να μην είναι βρεγμένη με δάκρυα. Κι’ αυτό είναι που λέγει ο Κύριος *«Μακάριοι οι πενθούντες, ότι αυτοί παρακληθήσονται.»*

Γιατί από το πένθος έρχεται κανένας στην καθαρότητα της ψυχής, για τούτο είπε μεν ο Κύριος πως αυτοί θα παρηγορηθούνε, μα δεν εξήγησε ποια παρηγοριά θα πάρουνε• γιατί σαν αξιωθεί ο χριστιανός με τα δάκρυα να περάσει τη χώρα των παθών και να φτάξει στον κάμπο της καθαρότητας της ψυχής, τότε τον βρίσκει αυτή η παρηγοριά που δεν βρίσκεται σε τούτον τον κόσμο, τότε καταλαβαίνει ποια παρηγοριά βρίσκει στο τέλος της λύπης, που την δίνει ο Θεός με την καθαρότητα σ’ όσους θλίβουνται• γιατί δεν γίνεται να θλίβεται κανένας αδιάκοπα και να πειράζεται κι’ από τα πάθη, επειδή αυτό το χάρισμα δίνεται σε κείνους που δεν έχουνε πάθη, το να κλαίνε και να θλίβουνται.

Τη βοήθεια που γίνεται από το κλάψιμο, κανένας δεν τη γνωρίζει, παρά μονάχα εκείνοι που παραδώσανε τις ψυχές τους σ’ αυτό το έργο.» Κι’ αλλού λέγει: «Ο πλούτος του χριστιανού είναι παρηγοριά που γίνεται από το πένθος, και η χαρά που βγαίνει από την πίστη και που λάμπει στα κατάβαθα της διανοίας.» Και σε άλλο μέρος γράφει: «Οι καλές πράξεις που γίνουνται χωρίς τη λύπη της διάνοιας, είναι σαν ένα σώμα άψυχο».

Κι’ ο άγιος **Εφραίμ ο Σύρος** λέγει: *«Καλότυχος εκείνος που με γνώση θα επιθυμήσει να κλαίγει, και που θα χύσει δάκρυα με κατάνυξη απάνω στη γη σαν καλά μαργαριτάρια μπροστά στον Κύριο».*

Πολλά γράφει για το χαροποιό πένθος κι’ ο **άγιος Συμεών ο Νέος Θεολόγος:** «Ας ποθήσουμε, λέγει, με όλη την ψυχή μας εκείνα που μας προστάζει ο Θεός, φτώχια πνευματική, ήγουν ταπείνωση, παντοτινή θλίψη, νύχτα και μέρα, απ’ όπου αναβρύζει κάθε ώρα η χαρά της ψυχής κ’ η παρηγοριά σε κείνους που αγαπάνε τον Θεό. Γιατί απ’ αυτή τη θλίψη αποχτιέται κ’ η πραότητα σε όλους εκείνους που αγωνίζονται αληθινά.

Από το πένθος «πεινούνε και διψούνε την δικαιοσύνη», ήγουν όλες τες αρετές, και ζητάνε πάντα την βασιλεία του Θεού που ξεπερνά κάθε νου ανθρώπινον. Από την παντοτινή θλίψη γίνουνται κ' ελεήμονες και καθαροί στην καρδιά και γεμάτοι από ειρήνη κ' ειρηνοποιοί κι' ανδρείοι στους πειρασμούς. Από το πένθος μισεί κανένας τα κακά. Από το πένθος ανάβει στην ψυχή ο θεϊκός ζήλος που δεν την αφήνει πια να ησυχάσει ολότελα, είτε να γυρίσει στο κακό μαζί με τους κακούς.
Αλλά την γεμίζει από ανδρεία και δύναμη στο να κάνει υπομονή μέχρι τέλος στους πειρασμούς.» Και σ' άλλο μέρος λέγει: «Πρωτήτερα από το πένθος για τον Θεό, είναι η ταπείνωση, κ' ύστερα απ' αυτό ακολουθεί χαρά και ευφροσύνη ανέκφραστη. Κι' ολόγυρα στην ταπείνωση που γίνεται για τον Θεό φυτρώνει η ελπίδα της σωτηρίας• γιατί όσο νομίζει κανένας με όλη την ψυχή του τον εαυτό του πιο αμαρτωλόν απ' όλους τους ανθρώπους, τόσο πληθαίνει μαζί με την ταπείνωση η ελπίδα, κι' ανθίζει μέσα στην καρδιά του, και την πληροφορεί πως μέλλει να σωθεί με την ταπείνωση.

Όσο κατεβαίνει κανένας σε βάθος ταπείνωσης και καταδικάζει και κατακρίνει τον εαυτό του για ανάξιο να σωθεί, τόσο πικραίνεται και βγάζει πηγές από δάκρυα, και κατ' αναλογία με τά δάκρυα και με τη θλίψη του αναβρύζει στην καρδιά του η πνευματική χαρά, και μαζί μ' αυτή αναβρύζει η ελπίδα και μεγαλώνει μαζί της και δίνει την πληροφορία βεβαιότερη.»
Κι' αλλού γράφει: «Πρέπει κάθε ένας να στοχάζεται τον εαυτό του και να προσέχει με φρονιμάδα, ώστε να έχει τό θάρρος σε μονάχη την ελπίδα, χωρίς τη λύπη για τον Θεό και την ταπείνωση, ούτε πάλι να θαρεύεται στην ταπεινοφροσύνη και στα δάκρυα, χωρίς την πνευματική ελπίδα και χαρά που έρχονται μαζί με τ' άλλα.» Κι' αλλού πάλι γράφει: «Γινεται και λύπη χωρίς πνευματική ταπείνωση, κι' εκείνοι που θλίβονται έτσι, νομίζουνε πως αυτό το πένθος καθαρίζει τις αμαρτίες, αλλά μάταια πλανιούνται, επειδής είναι στερημένοι από τη γλυκύτητα του πνεύματος που γίνεται μυστικά μέσα στο νοερό θησαυροφυλάκιο της ψυχής και δεν γεύουνται από τη χρηστότητα του Κυρίου.

Για τούτο οι τέτοιοι άνθρωποι ανάβουνε γλήγορα και θυμώνουνε και δεν μπορούνε να καταφρονήσουνε ολότελα τον κόσμο και τα τού κόσμου. Μα όποιος δεν τα καταφρονέσει ολότελα τούτα, και δεν αποχτήσει μίσος μ' όλη την ψυχή του γι' αυτά, δεν είναι δυνατό ν' αποχτήσει ποτέ βέβαιη κι' αδίσταχτη ελπίδα πως θα σωθεί, αλλά τριγυρίζει παντοτινά με αμφιβολία εδώ κ' εκεί, επειδή δεν έβαλε θεμέλιο απάνω σε πέτρα.»

Κι' αλλού λέγει αυτός ο άγιος: «*Το πένθος είναι διπλό κατά τις ενέργειες: σαν νερό σβύνει με τα δάκρυα όλη τη φλόγα των παθών, και ξεπλύνει την ψυχή από τον μολυσμό που προξενούσε στην ψυχή• και πάλι σαν φωτιά ζωοποιεί με την παρουσία του αγίου Πνεύματος κι' ανάβει και πυρώνει και ζεσταίνει την καρδιά και την ανάβει στον έρωτα και στον πόθο του Θεού.*»

Και σε άλλο μέρος πάλι γράφει:

Όποιος συλλογίζεται με αίσθηση της ψυχής πως είναι ανάξιος να δεχτεί τον Θεό και πως η πολιτεία του, όσο καλή κι' αν είναι, είναι τιποτένια μπροστά στην πολιτεία των αγίων, χωρίς άλλο θα πενθήσει με κείνο το πένθος που είναι αληθινά μακαριώτατο, από το οποίο έρχεται κι' η παρηγοριά, και κάνει την ψυχή πραεία• γιατί η χαρά που έρχεται από τη θλίψη είναι ο αραβώνας της βασιλείας των ουρανών.»

Κι' αλλού λέγει: «Όπου είναι ταπεινοφροσύνη, εκεί είναι κι' η φώτιση του **Αγίου Πνεύματος.** Κι' όπου είναι φώτιση του αγίου Πνεύματος, εκεί είναι και φωτοχυσία του Θεού και Θεός με σοφία και γνώση των μυστηρίων του. Κι' όπου είναι αυτά, εκεί είναι κ' η βασιλεία των ουρανών, κ' η γνώση της βασιλείας, κ' οι κρυφοί θησαυροί της γνώσης του Θεού, που μέσα τους είναι και το φανέρωμα της πνευματικής φτώχιας.

Κι' όπου είναι αίσθηση πνευματικής φτώχιας, εκεί είναι και το χαρούμενο πένθος, εκεί είναι και τα παντοτινά δάκρυα, που καθαρίζουνε εκείνη την ψυχή που τα αγαπά και την κάνουνε ολόκληρη φωτεινή. Ω, δάκρυα που αναβλύζετε από θεϊκόν φωτισμό κι' ανοίγετε τον ουρανό και μου προξενάτε θεϊκή παρηγοριά! Γιατί από τη χαρά κι' από τον πόθο που έχω, λέγω πάλι και πολλές φορές τα ίδια;

Γιατί όπου είναι πλήθος δάκρυα με γνώση αληθινή, εκεί είναι και λάμψη θείου φωτός, κι' όπου είναι λάμψη θείου φωτός, εκεί είναι κι' όλα τα καλά, κ' εκεί είναι τυπωμένη μέσα στη καρδιά κ' η σφραγίδα του αγίου Πνεύματος, απ' όπου προέρχονται όλοι οι καρποί της ζωής. Από τα δάκρυα για τον Χριστό βγαίνουνε τούτοι οι καρποί, η πραότητα, η ειρήνη, η ελεημοσύνη, η ευσπλαχνία, η χρηστότητα, η αγαθωσύνη, η πίστη, η εγκράτεια.

Από τα δάκρυα βγαίνει το να αγαπά κανένας τους εχθρούς του και να παρακαλεί τον **Θεό** γι αυτούς, το να χαίρεται στους πειρασμούς, το να καυχιέται στις θλίψεις, το να στοχάζεται σαν δικές του τις αμαρτίες των αλλουνών και να κλαίγει γι' αυτές, το να βάζει τη ζωή του σε θάνατο για τους αδελφούς του με προθυμία».

Φώτης Κόντογλου. Πηγή: Καθεδρικός Ναός Κοιμήσεως Θεοτόκου Φανερωμένης Χολαργού.